

PÁRISI MAGYAR AKADÉMIA

Írta: Dr. AJTAY MIKLÓS

...Ültünk partjain borús és nagyszerű sorsunknak, orcáinkba csapkodott a sós egyedülvalóság s mi imádkozó nagyívű karokkal törültük végig sorsunk verítékét már-már minden mértéket túlhaladó homlokunk boltozatján. Esténként zsoltárokat küldtünk amaz ezermilliárd csillag felé, amely remete szikláink között a végtelent hirdette számunkra. Zsoltáraink a némaság különös akordjaiból alakultak s kedvelték, igen kedvelték útjukat, a magasságot.

Várakoztunk. S várakozásunk az Élet akaratából eredt, a kozmosz szempárja kedvtelve tekintett le várakozásunkra. Mi pedig tragédiával táplálkoztunk, ami fölényes segítséget nyújtott önmagunk felülmúlására s lassan tömörítette szymbolikussá idegrendszerünket. A gyümölcs magánossága volt ez, melyben az önfeláldozó nedvek növelik a magot.

Saját melódiáink ébresztették fel minden reggel a Napot s napunk abból áll, hogy az ellenséges és kegyetlen khaoszt — a külvilágot — befontuk énünkbe, megformáltuk, megismertük azzal az aktív ismerettel, amely saját testünké és formáink hordozójává teszi a nem-ént. Melódiáink minden este szélesebben terültek

szét a magánosság felett s mi minden este csendesen újra vállaltuk sorsunkat. Éreztük, hogy a tereknek valami rejtett sűrűsége kerekedik körülünk, mint a teremtések idején szokásos, s tudtuk, mindennek van értelme.

Egy estén aztán szétjártattuk tekintetünket s megpillantottuk egymást. Egy este meghallottuk az egymás némaságát, egymás zsoltárait. Idegeink felajzódtak, szemekre fényes olaj terült s rázendítette kiki a Kinga nyelvén a maga csendtől tanult titkainak dalát.

Hangok és színek, gondolatok és ritmusok, vonalak és elvont igazságok, minden, amit a szellem az idegdúcok enexgiabölcsoiben ringat, egy ébredő, nagy, méla és fiatal kórusba omlott.

Azon az estén megalakult a Párisi Magyar Akadémia.

*

**.

...A hangunk, a hangunk még halk, a hangunk mindég is az marad. A némaságok vidékén mérettük testünkre koronázási öltönyünket. Egyszerű az, fekete és igaz. A mi egyszerűségünk már minden örömök felett mosolyogva koronáztatja magát emberré.

A hangukat még alig halljátok, a hangunk pedig már benne lakik dobhártyáitokban s ha meghalljátok, nem fogjátok tudni, kívülről jön-e vagy belülről.

A mi hangunkból — csodálatoskép — mindig architektúra épül: így akarja ezt minden érzékletek építőmestere. És a mi architectúránk, akárhol épül, tinéktek épül elsősorban, kik vagytok mi testünk: magyarak.

*

Kíséreljük meg, biológiailag megértetni létezésünket, sorsunkat. Ezt a magyarázatot azért ne tekintsétek mindenkire maradék nélkül érvényesnek: van aki kinő belőle s még nagyobb általánosságokból kell számára törvényt keresni, s lehet közöttünk, aki csak külsőleg

rendeltetik alá, testével szinte. De a faj szempontjából ez a mi élettani értelmünk vázlata.

Az élet, a biológiai folyamatok Élete patakozásában bonyolult titkokat sodor. Ma tudjuk: mérgeket termel. A fák élete rövid tragédiákból, ifjú pusztulásokból állana ha nem volna mód e mérgek eltávolítására. Ez eltávolítási mód: a virágzás, a gyümölcsözés. A gyilkos veszély, amely a faj jövődő életének alapanyagává formáltatik, — a mérge, amely kiküszöbölve a növény magjává érik: ez az Élet titkos módszere. A faj intoxikálódik, a fajban a halál lakik. Ha ki nem nyílik a virág, ha meg nem terem a gyümölcs, a faj önmérgezésben megsemmisül. A kémizmus, amely itt lejátszódik, (messze vezetne részleteznünk) — bonyolult és egyszerű mint minden, ami él. Az emberi egységek, a fajták lelkei, — (s bizonyos, hogy vannak ilyenek, a nagy egység, a Humán *alatt* kollektív tudatmezők), a fajták lelkei a nedvkerengések roppant áramait hömpölygetik, a fajták teste lelke, — hol a határ e kettő között — intoxikálódik a fejlődés élettani törvényei szerint. A fajták életében a mérgeket virággá és terméssé kell nyílnia, hogy tragédia ne teremjen belőle.

A faj nagyszerű intoxikációja: a zseni. Virágzás és mérge, teher és megkönnyebbülés, egyéni áldozat és kollektív megújulás: a faj termése.

De azt is tudjuk, a fa virágzása a mérgek felhalmozódásának ritmusát követi: a fa élete ingadozik, cscillál, a virágzás *kísérletei*, mint megannyi önmagát mentő próbálkozás feltűnnek az ágakon. A fa próbálkozik, a fa virágozni akar, teremni; de a kísérletek közül, amelyek a mérge kényszere alatt kiütnek a felszínre, a próbálkozások közül csak egyetlen, elérkezett pillanatban lesz igazi virágzás. Az oscilláció, a belső egyensúlybomlás kipattan amikor a mérge kényszere ellenállhatatlanná válik.

A faj, az emberi faj is próbálkozik, kifejezését keresi, a virágzás kísérletei mint örök vajúdasok jelennek meg a szellem életében. Az igazi irodalomtörténet a virágzás e kísérleteinek, e virágzásoknak élet-tana lehet csak. Mikor a faj testében tútelik az élet, mikor az örömök, az akarások, az emóciók és a gondolat egy nagy végső hullámban követelik formájukat, — halálos mérgezés pecsétje alatt — akkor megjelenik egy generáció, amelynek funkciójául a termés rendeltetik. ... Elég szabadok vagytok - e hogy a mérget szabadságtok utján virággá irányítsátok? Elég nyugodtak vagytok-e, hogy a fenyegető lelki felesleget életet termő magvakká tömörítsétek? Elég nyugodtak vagytok-e, hogy uraivá legyetek e nedvek, — ez emóciók roppant áradatának? Elég fölényesek vagytok-e hogy, — föladván egyéni sorsotokat, — önmagátokból jövőmet alkossátok meg? Úgy, sejttem, sejtjei az ötok fának, — sejtjei a nagy fa magyar gályának — virágozzatok és teremjete: a termés örök tragikus kényszerében felszabadítom utatokat, felavatlak titeket — szólott hozzánk az Élet. S mi, elkészült sejtjei az örök útnak, jól intoxikált vérünk ritmusát figyeltük, mosolyogtunk s így szóltunk: hallga, ez a nesz a termés nesze. S munkába kezdtünk.

*

**

Egy ilyen, kissé botanikus irodalombölcseletet a . kellő bizalmatlansággal, forgasson mindenki, aki többre tartja a fogalmi rendszert az élő akaratnál, az eszközt a teremtő kiindulásnál, a fogaskerekek biztosságát az agysejt mozgalmal plazmájánál. Végső argumentumaikat jól ismerjük a jelenkor bölcseletéből s már csak egy nagy barátjuk szavait idézzük nekik feleletül „J'approuve fort la recherche des analogies”.

Próbáljuk meg végül, lélektanilag megértetni sorunkat. Oh ez a lélektan nagyonis horzsolja majd a metafizikát, mint az alkotás minden lélektana.

A magyarság az emberiség énjének egy sajátos lelkiállapota. Bizonytalan és jövővel terhes, mint minden kifejezetlen, megformálatlan lelkiállapot. E lelkiállapot, — hol van magyar aki ne érezte volna? — önmagában közölhetetlen: a magyarság az emberiség lelkének izolált tája, az emberiség *tudatalattija*. A tudatalatti lelki-állapot csak úgy szakadhat be a tudatba, csak úgy tudatosulhat, ha egyéni vibrációja valami nagy intenzitású pillanatban megérintvén a tudat középponti vidékeit, saját rezgésmódjának közlésével önmagához formálja azokat. Ha parancsoló szépségű symbolumokat teremt, ha az anyagba vetítvén, ami benne legsajátabb formatitka, hirtelen kézzelérinthetővé, füllel-hallhatóvá teszi saját felindulását. Ha közölhetetlenül egyéni életének egyetemesen suggeráló nyelvet teremt. Minden igazán nagy alkotás alapja ez: az elképzeltetlenül egyéni amint symbolumai segítségével felbukkan az egyetemes tudatban. A nagy művészet, a nagy korszakok mindig egy fajt revelálnak.

Egy emóció, — s a magyarság igazán egy kollektív évezredek emóció, — csak műalkotásban válik közölhetővé. Mi más egy műalkotás mint egy lelkiállapot összetömrítetten; időtlenül elraktározott lehetősége az egyetlen vibráció újraéledésének minden eljövendő érzékelés számára. A műalkotás: az emóció amint reflexzé válik. Új émotív reflexeket teremteni ma az emberiség számára, ez a fajokban rejlő egyéni irracionális elem legfőbb rendeltetése. Az új titkokat kibontó symbolum egy faj préhistoriába vesző egyéni utvonálának minden állomását jelenbe sűríti, mint valami újfajta dynamit, egy áldásos nagy katasztrófa hőtüneményévé sodorja a múlt minden kalóriáját. A

symbolikus ember, akinek szavaira az ellenszegülő lelkek képei érthetetlenül hasonmásaivá domborulnak át, a sorsszerű pillanatban kipattanó teremtő mozdulat mindig valami ismeretlen testből, ismeretlen várakozások mélyéből hozza a fogalmivá, racionalissá vénült humánium boldogtalan énjének az új émotiót.

Akik benne élnek, akik benne születtek, akik részei a magyar lelkiállapotnak, azok tudják, egy organikus ismerettel tudják: az isten új reflexei a magyar testben érlelődnek. Az Isten új gesztusra készülődik: s a ki-nem mondott mondatok ,a belül halmozódó melódiák, az évezred óta rétegeződő lelki ásványok, a mindörökkön felraktározott napfények és boruk mythoszi kőszénfaja, — mi, — anyagunk mélyén ime megrendülünk. Ami oly soká mint tiszta intenzitás várta a teret és időt, hogy isteni mozdulattá ébredjen: most szétvillan. Ez a ma cselekvése. Ez erőfeszítéseink értelme. De erőfeszítéseink, melyek most megformálattnak, nem a mienkek alapjában véve. Nekünk már nincsenek, nem is lehetnek erőfeszítéseink.

Avagy végez-e erőfeszítést a gondolat, mikor kimondatik? Az ember, aki kimond bennünket: a faj, amely bennünk nagy útra készül. Avagy szólhatunk-e a dallam erőfeszítéséről a pacsirta torkában? Ki ismeri a tropikus madarak tollára rajzolódó színes minták erőfeszítéseit? Avagy azt, amely a pálma lombjait ritmusban tárja legyezővé? És szólhattok-e erőfeszítésről, ha a gyümölcsben bonyolult cukrok nedvei gyülekeznek, avagy ha a mag nagy tettét hajtja végre: *csírázik?*

A mi erőfeszítéseink a természet dolgaihoz hasonló. Tetteink a faj földalatt kanyargó múltjának egy-egy jelenbe bukkanása: ahol az egyén semmi.

A magyarság formaalkotásának új nagy állomásához ért. A forma ott nyugszik mint nagy oldatban kristályok lehetősége, abban a rengő felszínű tóban, a faj lelki oldatában, amelyben egy szelíd de kötelező

vihar belső rázkódtatása új erővonalak mentén kitermi az isteni szobornak szánt sziklákat.

Jó lenne e márványtó kérlelhetetlen igazának partjain csak mosolyogni: néktek is, nekünk is. Jó lenne, ha sohase kellene így szólnunk: bocsássatok meg amiért olyan megfellebbezhetetlenül igazunk van, aminő csak az Élet igaza lehet. De elkerülhetetlen a ború. S tudjuk: meteorológiánk a viharé. Egy csendes viharé, amely észrevétlen sem végig a termőföldet s felébreszti alvó izmaitokban a mi útjaink boldog kényszerét. Egy építő orkán ez: új természeti tünemény és mindörökkön régi. S egy szép napon minden lélekvidék minden megrendülése egy kicsit e viharra való emlékezés lesz.